

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Петя Емилова Попова;*
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов;
Научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката“, 05.02.08.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„ДОКТОР“** в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност 05.02.08 *„Приложение на изчислителната техника в икономиката“*, в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Христо Димитров Янчев*
Тема на дисертационния труд: *„Аналитичен модел за оценка на риска от отпадане на клиенти“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 255/02.02.2026 г. на Заместник-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Христо Димитров Янчев се е обучавал по докторска програма към катедра „Информационни технологии и комуникации“, Факултет „Приложна информатика и статистика“ на УНСС по научна специалност „Информационни технологии“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1146/09.05.2017. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 09.05.2017 – 25.04.2024 г. По време на обучението си докторантът е изпълнил всички изисквания, предвидени в индивидуалния учебен план и в действащата нормативна уредба на УНСС и е отчислен с право на защита на дисертационен труд в срок до 28.03.2026 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е с общ обем над 150 страници и е структуриран в увод, три основни глави, заключение, списък на научните и научно-приложните приноси, публикации по темата на дисертацията, библиография, списък на таблиците и фигурите, както и речник на използваните термини. Структурата е логически

последователна и отговаря на утвърдените академични изисквания за дисертационен труд.

Темата на дисертацията е актуална и с висока практическа значимост. Проблемът за отпадане на клиенти (customer churn) е от съществено икономическо значение, особено в сферата на телекомуникациите, където конкуренцията е силна, а разходите за привличане на нови клиенти значително надвишават разходите за задържане на съществуващите. В този контекст разработването на аналитични модели за ранно идентифициране на клиенти в риск от отпадане представлява важна научна и приложна задача.

Целта на дисертационния труд е ясно формулирана – разработване и изследване на аналитичен модел за оценка на риска от отпадане на клиенти чрез прилагане на Data Mining методи за класификация. За постигане на целта са формулирани конкретни и логически свързани *задачи*, свързани с избор на методология, подготовка на данните, изграждане, оценка и сравнение на класификационни модели.

Обект на изследването са клиентите на телекомуникационни компании, а *предмет* – методите и моделите за откриване на клиенти в риск от отпадане на база структурирани клиентски данни. Основната *научна теза* е, че обучените класификатори могат успешно да бъдат използвани за прогнозиране на отпадащи клиенти и да подпомогнат управленските решения в телекомуникационния сектор.

Използваната научна литература е обширна и релевантна, включва съвременни научни публикации, утвърдени монографии и статии от водещи научни източници в областта на Data Mining, машинното обучение и анализа на клиентско поведение.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд са постигнати съществени научни и научно-приложни резултати. Разработена е последователна методика за решаване на Data Mining задача за класификация, базирана на утвърдени подходи и адаптирана към спецификата на проблема за отпадане на клиенти.

Дисертантът прилага и сравнява няколко широко използвани класификационни метода, които са дърво на решенията, невронни мрежи и логистична регресия. За всеки от методите са изградени, оптимизирани и оценени модели, като са използвани подходящи метрики за оценка (точност, матрица на класификацията, ROC крива и коефициент на Cohen).

Поставената цел и формулираните задачи са изпълнени в пълен обем. Получените резултати са коректно анализирани и интерпретирани,

като е направено обосновано сравнение между различните модели и са формулирани практически препоръки за тяхното приложение.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Посочените от дисертанта научни и научно-приложни приноси са реални, обосновани и кореспондират с резултатите от проведеното изследване.

Сред основните приноси могат да бъдат открити:

- разработване на аналитичен модел за оценка на риска от отпадане на клиенти в телекомуникационния сектор;
- адаптиране и прилагане на утвърдени Data Mining методи за класификация върху реални структурирани клиентски данни;
- сравнителен анализ на различни класификационни модели и обосноваване на тяхната приложимост в бизнес среда;
- формулиране на методически подход, който може да бъде използван и в други икономически сектори с аналогични проблеми.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е представил публикации по темата на дисертационния труд, които отразяват основни аспекти от проведеното изследване. Публикациите са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и правилника на УНСС и доказват способността на автора да представя научни резултати пред академичната общност.

6. Оценка на автореферата

Приложеният авторефератът в обем от 70 страници и отразява релевантно съдържанието и структурата на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд се отличава с добро качество и практическа насоченост, като *критичните бележки имат препоръчителен характер* и не поставят под съмнение постигнатите научни и научно-приложни резултати.

На първо място, в изследването са използвани основно структурирани данни от утвърдена и широко използвана публична съвкупност от данни. Това осигурява добра възпроизводимост и възможност за сравнение с други научни разработки, но същевременно ограничава анализа до предварително дефиниран набор от променливи. В бъдещи изследвания би било целесъобразно да се разгледа възможността за включване на допълнителни източници на данни, характерни за реалната практика на телекомуникационните компании в България –

например данни от системи за обслужване на клиенти, жалби и сигнали, информация от CRM системи или агрегирани поведенчески индикатори.

На второ място, макар че са използвани подходящи метрики за оценка на моделите, би могло да се разгледа и икономическото измерение на резултатите, като например – оценка на потенциалния финансов ефект от прилагането на разработения модел в реална телекомуникационна компания, чрез симулация на кампании за задържане на клиенти и анализ на разходи и ползи).

Към докторанта мога да поставя следните *въпроси*:

1. Как разработеният аналитичен модел за оценка на риска от отпадане на клиенти може да бъде интегриран в реалната практика на българска телекомуникационна компания, като се отчетат ограниченията, свързани с качеството и пълнотата на наличните данни, изискванията за защита на личните данни и необходимостта от обяснимост на моделите при вземане на управленски решения?

2. Как бихте оценили икономическата ефективност (ROI) от прилагането на разработения модел?

8. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и правилниците на УНСС за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Трудът притежава научна и приложна стойност, а дисертантът демонстрира задълбочени теоретични знания и умения за самостоятелна научноизследователска работа.

Въз основа на изложеното изразявам *положително становище* и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Христо Димитров Янчев образователната и научна степен „доктор“.

05.03.2026 / Свищов

Подпис: .....